

Саранові. Шкідливість саранових зумовлена надзвичайно високою інтенсивністю живлення, здатністю до масового розмноження та пельютам деяких видів на великі відстані.

Прохолодна погода навесні та на початку літа стримувала виплодження і розвиток личинок саранових. Періодичні зливи з затопленням місць резервації обмежувала їх чисельність, внаслідок чого у 2017 р. в усіх регіонах реєструвалась невисока середня чисельність цих шкідників – 1,2 екз. на м². У період вегетації заселеність шкідником площ сільськогосподарських угідь була дуже невеликою – 2%. Найбільш заселеними залишаються області зони Степу – Луганська, Запорізька, Дніпропетровська. Середня чисельність саранових коливалась у межах 0,1–1,6, крім Запорізької області (до 3 екз. на м²). У серпні 5–8 екз. на м² шкідників нараховувалось в локальних осередках на багаторічних травах і неугіддях Донецької, Дніпропетровської, Запорізької, Київської, Харківської областей, подекуди до 15 екз. на м².

Останнім часом урожайність основних сільськогосподарських культур у світі зросла на 25–40 %, але вона не задовільняє попит на продовольство. Наша держава розширює ринки збуту зерна і продуктів його переробки, тому питання збереження врожаю стає ще актуальнішим. В Україні щорічний недобір урожаю через шкідливі організми становить у середньому 13 %, а за спалахів розвитку шкідників може бути в рази більшим. За даними Інституту захисту рослин НААН в Україні потенційні втрати врожаю від комплексу шкідливих організмів становлять для основних сільськогосподарських культур: пшениці озимої – 37 %, кукурудзи – 29, буряку цукрового – 28, соняшнику – 24, ріпаку – 25 %. Найбільшу частку втрат спричиняють багатодні шкідники як у вогнищах розвитку, так і за фонового рівня заселення. Тому постійний моніторинг, особливо поліфагів є необхідною частиною контролю стану агроценозу в усіх агрокліматичних зонах, кожній області, районі.

УДК 633.111:632.952

Судденко В. Ю., Лісковський С. Ф.

Миронівський інститут пшениці імені В. М. Ремесла НААН, вул. Центральна, 1, с. Центральне, Миронівський р-н, Київська обл., 08853, Україна, e-mail: suddenkovlad@gmail.com

УРОЖАЙНІСТЬ ТА ПОСІВНІ ЯКОСТІ НАСІННЯ ПШЕНИЦІ М'ЯКОЇ ЯРОЇ ЗАЛЕЖНО ВІД ЗАСТОСУВАННЯ ФУНГЦИДІВ

Селекціонерами Миронівського інституту пшениці імені В. М. Ремесла, Інституту рослинництва імені В. Я. Юр'єва, ННЦ «Інститут землеробства НААН» створено високоврожайні сорти пшениці м'якої ярої:

‘Колективна 3’, ‘Елегія миронівська’, ‘Панянка’, ‘Струна миронівська’, ‘Рання 93’, ‘Скороспілка’ та ін., що дає можливість у виробничих умовах Правобережного Лісостепу і західного регіону України за оптимальних погодних умов отримати врожайність зерна 4,5–5,0 т/га і більше.

Створення нових сортів пшениці м'якої ярої потребує розробки для конкретних ґрунтово-кліматичних зон і мікрозон регіонально адаптованих технологій вирощування цієї культури, які б давали змогу реалізувати її генетичні можливості.

Тому проблема захисту посівів ярої пшениці є актуальною, що і спонукало нас до проведення відповідних лабораторних і польових досліджень з вивчення впливу фунгіцидів на урожайність зерна та посівні якості насіння.

Польові досліді закладали після попередника сої згідно з методикою державного сортовипробування.

Норма висіву насіння – 5 млн схожих насінин на 1 га. Облікова площа ділянки – 10,3 м², повторність дослідів – чотириразова.

Ґрунт дослідного поля – чорнозем типовий з такими агрохімічними показниками: вміст гумусу – 3,6–4,5 %, гідролізованого азоту – 5,5–6,4 мг-екв на 100 г ґрунту, рухомого фосфору – 19,0–27,1 % і обмінного калію – 11,2–18,0 мг на 100 г ґрунту, ступінь насичення основами 86,2–94,4 %, сума поглинутих основ – 23,1–28,6 мг-екв на 100 г ґрунту, рН сол. – 5,3–6,4 %. Агротехніка вирощування культури – загальноприйнята для умов Правобережного Лісостепу України.

Посіви сортів пшениці ярої Елегія миронівська та Сімкода миронівська обприскували фунгіцидами інсектицидної та інсектицидно-фунгіцидної дії на IV та VIII етапах органогенезу.

Неоднорідність погодних умов у роки досліджень дала змогу оцінити вплив фунгіцидів на урожайність та посівні якості пшениці ярої.

При застосуванні на посівах фунгіцидів (IV та VIII етап органогенезу) в середньому за роки досліджень підвищувалася урожайність зерна пшениці м'якої ярої, зокрема в сорту ‘Елегія миронівська’ на 0,30–0,46 т/га, а в сорту ‘Сімкода миронівська’ на 0,37–0,47 т/га. Найвищу урожайність отримано на варіантах з обробкою посівів фунгіцидами Тілт Турбо 575 ЕС, к.е. (0,5 л/га) (IV етап органогенезу) + Фалькон 460 ЕС, к.е. (0,6 л/га) (VIII етап органогенезу) – в сорту ‘Елегія миронівська’ 3,88 т/га, а в сорту ‘Сімкода миронівська’ – 3,69 т/га. Лабораторні аналізи показали, що обприскування посівів у період весняно-літньої вегетації фунгіцидами сприяло підвищенню крупності насіння. Порівняно з необробленими посівами на варіантах із застосуванням препаратів маса 1000 насінин зростала в сорту ‘Елегія миронівська’ на 2,0–2,9 г, в сорту ‘Сімкода миронівська’ на 2,1–3,3 г. Найвищу масу 1000 насінин було отримано на варіантах з обробкою посівів Тілт Турбо 575 ЕС (0,5 л/га) (IV етап органогенезу) + Фалькон 460 ЕС, к.е. (0,6 л/га) (VIII етап органогенезу) – 39,4 г в сорту ‘Елегія миронівська’, а в сорту ‘Сімкода миронівська’ на варіан-

тах з обробкою Фалькон 460 ЕС, к.е. (0,6 л/га) (IV етап органогенезу) + Тілт Турбо 575 ЕС (0,5 л/га) (VIII етап органогенезу) – 37,5 г.

Щодо посівних якостей, то виявлено незначне зростання активності кільчення – на 3–7 % в сорту 'Елегія миронівська' та на 2–6 % в сорту 'Сімкода миронівська', енергії проростання – на 2–3 % в сорту 'Елегія миронівська' та на 1–2 % в сорту 'Сімкода миронівська', лабораторної схожості – на 1–2 % в обох сортів. При обприскуванні посівів у вирощеного насіння збільшилась кількість зародкових корінців на 0,3-0,4 шт. По довжині колеоптиле виявлено лише сортові відміни. Так, у сорту Елегія миронівська довжина колеоптиле становила 8,4 см, а в сорту Сімкода миронівська 7,0 см.

Господарства Київщини ПОСП «Дніпро» Агрофірма «КОЛОС», ДПДГ «Еліта» мають досвід щодо вирощування на насінницьких посівах високих та стабільних урожаїв пшениці м'якої ярої, застосовуючи розробки інституту. Так, наприклад, у 2014 році в АФ «Колос» урожайність сорту Елегія миронівська становила на площі 32 га – 62 ц/га, в ПОСП «Дніпро» на 200 га – 45 ц/га.

Отже, компенсування недоборів продовольчого зерна в окремі роки можна за рахунок впровадження нових сортів та розширення посівів пшениці ярої з урахуванням досягнень зональної сільськогосподарської науки.

УДК 634.717:58.032.3

Телепенько Ю. Ю.¹, Сіленко В. О.²

¹Інститут садівництва НААН, вул. Садова, 23, м. Київ, 03027, Україна, e-mail: juli23@meta.ua

²Національний університет біоресурсів і природокористування України, вул. Героїв Оборони, 15, м. Київ, 03041, Україна, e-mail: keramzit@meta.ua

АДАПТИВНІСТЬ СОРТІВ ОЖИНИ ДО ПОСУХИ ЗА УМОВ ЗАХІДНОГО ЛІСОСТЕПУ УКРАЇНИ

У життєвому та річному циклах рослин немає важливих чи неважливих періодів. Розвиток рослини йде безперервно і зовнішні фактори кожного періоду впливають на нього. Проведення фізіологічних досліджень дає можливість виділити найбільш адаптовані сорти для культивування за певних кліматичних умов та в подальшому удосконалити технологію їх вирощування, що не тільки дозволить рослинам подолати високе стресове навантаження, а й підвищить якість урожаю.

Мета наших досліджень полягає в удосконаленні сортименту ожини на підставі вивчення господарсько-біологічних особливостей нових сортів та їх адаптивності у ґрунтово-кліматичних умовах Західно-